

BNA Gebouw van het Jaar 2009 Regio Noord Juryrapport

INLEIDING

Duurzaamheid, natuurlijk. Maar ook kleur, context en erfgoed. Dat zijn enkele opvallende trends in het aanbod voor het Gebouw van het Jaar 2009 Regio Noord. De jury heeft het genoeg gehad om 38 inzendingen te mogen beoordelen. Het was een jaar vol diversiteit: van particulier woonhuis tot woningbouwcomplex, van tankstation tot bedrijfsgebouw, en van school tot gevangenis. Met een opvallende afwezigheid van gebouwen in de stedelijke context. Er is sprake van aardige, nieuwe kenmerken zoals de verwevenheid tussen kunst en architectuur en het gebruik van opvallend veel kleur, zowel in interieur als exterieur. Maar de jury vond de oogst van 2008, op een paar spraakmakende ontwerpen na, niet heel opwindend.

De jury heeft alle inzendingen zorgvuldig bestudeerd. Daarbij bleek dat de rekbare BNA-criteria op basis van louter beeldmateriaal niet makkelijk hanteerbaar zijn. Het ontlokte een discussie en maakte zelfs weemoedig naar Vitruvius' drietal: utilitas, firmitas en venustas. De jury realiseert zich dat beoordeling op basis van de ingezonden documentatie met beelden en teksten soms zelfs een hachelijke zaak is. Vooral de betekenis van het gebouw in zijn context is moeilijk te beoordelen. Dat ook de detaillering en de

houdbaarheid van het gebouw niet afleesbaar zijn, bleek tijdens de bezichtiging. En uiteraard voelt men 'de ziel' van het gebouw alleen bij bezoek.

Opdrachtgeverschap maakt geen onderdeel uit van de BNA-criteria. Toch wil de jury waardering uitspreken voor Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en Fuel Plaza die op verdienstelijke wijze durf hebben getoond. Ze kozen voor een nieuwe invulling van schijnbaar standaard architectonische opgaven, met een groot publieksbereik. Zo werden een gemaal, een campinggebouw en een tankstation, een soort paradijsvogels in het architectonische landschap. De jury hoopt dat dit een impuls geeft aan nieuw elan bij opdrachtgevers ten tijden van malaise.

De jury ontdekte veel gewoon goede gebouwen, die stad en land verrijken. Een woord van waardering is dan ook op zijn plaats. Maar een gebouw verdient pas een nominatie als het zich op meerdere punten duidelijk onderscheidt. In die zin bleek de jury kritisch en niet te vermurwen. Zeven gebouwen zijn bezocht waarvan er na veel discussie vier zijn genomineerd. En er is een winnaar. De genomineerden leveren ieder op een geheel eigen wijze een betekenisvolle bijdrage aan de architectonische kwaliteit van de noordelijke provincies. De winnaar overtuigde op alle punten waardoor de jury unaniem tot het oordeel kwam dat

alleen dit ontwerp recht had op de hoogste eer:
Gebouw van het Jaar 2009 Regio Noord.

WINNAAR BNA GEBOUW VAN HET JAAR 2009 REGIO NOORD

Woonhuis annex kantoor, Paterswolde
**Ontwerp: Cor Kalfsbeek (architect) en Sibylle
Kalfsbeek (binnenhuisarchitect)**

De kracht van de eenvoud

'Wij willen een schuur, hier hoort geen villa', vond het echtpaar, bestaand uit een architect en binnenhuisarchitect. Dat hebben ze en we geweten. Maar het resultaat is er naar. Het singellandschap bij Paterswolde is gesierd met een schuur met de allure van een villa, een huis annex kantoor, dat enerzijds een houten schuur met een golfplaten dak is, bescheiden, eenvoudig, sober gedetailleerd en liefdevol en subtiel ingebed in de landschappelijke context, maar anderzijds de kracht uitstraalt van een geslaagd idee, dat met passie en in zijn uiterste consequentie is doorgevoerd.

Een meanderend pad door een toekomstig minibos dat de openheid van het landschap moet versterken, leidt naar de entree in de besloten, intieme kern van het gebouw met trappenhuizen, keuken en een besloten zithoek met open haard. Vanuit deze geborgen plek ontvouwt het gebouw zich naar de drie open zijden waar het omringende landschap door grote ramen in de transparante ruimten binnenstroomt. Sobere beweegbare houten lamellen in gegalvaniseerde kaders bieden in gesloten stand de mogelijkheid alle schuifpuien te openen en zon buiten de deur te houden. Zwevende houten vlonders, boven het licht verhoogde terrein, zorgen voor de vloeiende overgang van binnen naar buiten en benadrukken het autarkische karakter van het huis.

De woonschuur schikt zich op een bescheiden, sobere manier in de typologie van het Drentse landschap dat zich kenmerkt door lange lijnen en singels. De plaatsing van de bijgebouwen versterkt het agrarische karakter van de woning en creëert een intieme binnentuin met zichtlijnen naar het achterliggende landschap.

De jury heeft grote waardering voor het tot in alle hoeken doordachte ontwerp, de zuivere plattegrond, de prachtige sobere detaillering, het spel van

intimiteit, openheid en geslotenheid, de eenvoud, het idealisme en de zoektocht naar het pure door eindeloos te reduceren. De woonschuur is hierdoor een monument van vakmanschap en een voorbeeldproject pur sang van internationale allure. Kortom, een gebouw dat in tijden van verrommeling en zorg over ons landschap zonder meer aanspraak maakt op de titel Gebouw van het Jaar 2009.

NOMINATIES

Verkeersbrug / Stadsmarkering A7 bij Sneek

**Ontwerp: OAK (Onix Achterbosch
Kunstwerken), Groningen**

**Ontwerpteam: Haiko Meijer, Hans Achterbosch,
Alex van de Beld**

Oersterke Stadsmarkering

De stad Sneek wilde een stadsmarkering, Rijkswaterstaat wilde meer hout. Het antwoord van de architecten was beide in het kwadraat: een voorziening die een voorwerp werd, een brug in bijna karikaturale vorm, met een enorme hoeveelheid hout en lef.

De jury waardeert de creativiteit waarmee de ontwerpers vanuit de opgave tot dit bijzondere resultaat zijn gekomen. Het uitgangspunt van de brug is geworteld in de identiteit van de plek door een keuze te maken voor een contour die geassocieerd kan worden met de Friese stolpboerderij en houten spanten die verwijzen naar het vakmanschap van de botenbouw in Sneek. Het resultaat is een robuust kunstwerk waarbij vakmanschap en innovatie hand in hand gaan. De brug is de grootste overspanning in hout, gemaakt van een nieuwe duurzame houtsoort en in een nieuwe techniek.

De jury was enthousiast over de markering, die het landschap met een uniek, op vakmanschap en identiteit gebaseerd kunstwerk verrijkt. Toch was er discussie of de brug niet een karikatuur is geworden, een sterk uitgegrote maquette. Vanaf de snelweg is het beeld minder overtuigend dan wanneer je lopend of met de fiets de immense massa van de houtconstructie voelt. De detaillering laat hier en daar te wensen over en waarom is de vangrails niet mee ontworpen? De brug staat als eenzaam beeldmerk in een rommelige omgeving. Het bouwwerk is echter zo sterk is dat de omgeving zich hier zal moeten aanpassen, en niet andersom.

De brug is conceptueel sterk, het is een stoere authentieke keuze, hij is bijzonder en mooi, consequent uitgevoerd, oersterk en als beeldmerk overtuigend. Hij slaat niet alleen een brug tussen twee wijken maar ook tussen heden en verleden, kunst en architectuur, en landschap en infrastructuur.

OBS De Vlinder, Ter Apel

Ontwerp: De Zwarte Hond, Groningen

Projectteam: Jurjen van der Meer, Jochem Koster, Marco Tiel Groenestege, Fedde Karst Kooij, Erik Roerdink, Gudrun Bosch, Erkan Dubovci

Sieraad voor de omgeving

Als je in de stromende regen de bus uitstapt en er staat een gebouw waar je vrolijk van wordt, dan is er iets aan de hand. Dat overkwam de jury bij het bezoek aan OBS De Vlinder. Het kleurrijke, vriendelijke schoolgebouw in een parkachtige omgeving, straalt rust en vrolijkheid uit. Grote waardering heeft de jury voor de wijze waarop het programma, gebaseerd op een heldere onderwijsvisie, is vertaald naar een eigenzinnig gebouw waarbij de opdrachtgevers de discussie over modern of klassiek, links hebben laten liggen. Het concept is traditioneel: een centrale gang met aan weerszijden lokalen, een gymzaal en een grote multifunctionele hal met 'de tap' als natuurlijk ontmoetingspunt. Het interieur is rustig, zonder overbodige details of harde kleuren.

De zachte, ronde, geheel vrijstaande school past zich in alle opzichten aan aan de context waarin het staat: het parklandschap. Het gebouw, waarvan de gevel is opgebouwd uit aluminiumplaten in sprekende groene en gele natuurtinten, slingert om twee oude berkenbomen en ligt als een stralend paviljoen in het landschap. Het schoolplein, alleen begrensd door een lage beukenhaag, maakt onderdeel uit van dit parklandschap en stijgt hierdoor boven haar eigen functie uit. Het plein is niet alleen een ontmoetingsplek voor scholieren en hun ouders maar ook voor de jeugd uit de omgeving. Hierdoor worden de sociale aspiraties van de opdrachtgevers waargemaakt en ontstaat in vele opzichten een drempelloze relatie tussen school en omgeving. De jury heeft bijzondere waardering voor de meerwaarde die deze school oplevert voor haar omgeving.

Minder geslaagd is aansluiting van de orthogonale schoollokalen op de ronde vormen van de gevel en de bijzonder smalle gang. Maar toch vindt de jury het bijzonder prijzenswaardig dat het bestuur en de gemeente het hebben aangedurfd en dat het de architect is gelukt om binnen het normale budget voor scholen, dit eigenzinnige, vrolijke, gevoelige, kwetsbare gebouw neer te zetten. De keuze voor romantiek levert niet alleen een bijdrage aan de school maar aan de hele buurt. De achterliggende symboliek is sprekend voor deze bijzondere opgave: de plattegrond in de vorm van een cocon staat voor veiligheid en geborgenheid van de leerlingen die aan het eind van de schooltijd zullen uitvliegen als prachtige vlinders.

Sterk Bedrijf

Ontwerp: Architectuurbureau Sluimer en van Leeuwen

Ontwerpteam: Michael van Leeuwen, Pieter Looijaard en Maarten Bent

Sculptuur in het landschap

Een prachtig vormgegeven, cortenstalen gevel in een landelijke omgeving wekte de nieuwsgierigheid van de jury. Bijzonder is dat het hierbij niet gaat om een particulier woonhuis of een cultureel centrum maar om een gebouw waar een architectuurjury over het algemeen niet warm voor loopt: een bedrijfsgebouw op een zichtlocatie.

Op een bedrijventerrein midden in het Friese landschap verrijst een roestbruine abstracte gevel met een krachtig lijnenspel van insnijdingen, openingen in de vorm van lichtspelen geïnspireerd op het rietlandschap. Een sculptuur in het landschap.

Naast een grote industriële hal zijn in het gebouw kantoren, winkels, een uitgeverij en een galerie ondergebracht. Het interieur is licht, helder en met zorg ontworpen, de detaillering is doelmatig, niet luxe en laat soms te wensen over. In het ontwerp zijn veel energiebewuste maatregelen genomen zoals een aardwarmte installatie met vloerverwarming, maar ook de stalen wanden spelen hierbij een rol. Door de spaarzame openingen in de gevel en door grote glasvlakken naar achter te plaatsen, is oververhitting en daarmee overmatige koeling, voorkomen. De jury waardeert de duurzaamheidsaspecten en menging van de bedrijfs- en publieksfunctie. Normaal

gesproken veranderen bedrijventerreinen buiten kantooruren in een no-go area. Omdat de galerie ook in het weekend geopend is, geeft het gebouw een antwoord op de ongewenste monocultuur van bedrijventerreinen.

Grote waardering heeft de jury voor de keuze om een bedrijfsgebouw zo prominent op de architectonische agenda te zetten. Ook de wijze waarop het gebouw door de materiaalkeuze en de vormgeving aansluiting vindt op het omliggende landschap is prijzenswaardig. Maar de jury zet ook kanttekeningen bij het ontwerp. Het gebouw zou goed tot zijn recht komen als het solitair in het landschap zou staan maar op dit bedrijventerrein heeft het niet de kracht om het beeld van de omringende 'dozen' op te heffen. Hoewel ook de andere zijden van het gebouw niet standaard zijn uitgevoerd, blijven de stalen wanden, mede door de oriëntering in het gebied, een maskering van een doos. Desondanks vormt het gebouw een positieve uitzondering in de omgeving en heeft de jury grote waardering voor deze moedige poging om nieuwe richtlijnen te geven aan een architectonisch totaal verwaarloosde opgave. In deze categorie heeft het absoluut een voorbeeldfunctie.

Ronald Mc Donald Huis Groningen

Ontwerp: De Zwarte Hond.

Projectteam: Jurjen van der Meer, Tjeerd Jellema, Thon Karelse, Dirk-Jan Metselaar, Joyce Vink, Nicole Lagarde

De zorgvuldigheid van een kwetsbare opgave

Het Ronald Mc Donald Huis in Groningen is een bescheiden, mooi gedetailleerd huis dat in alle opzichten voldoet aan de opgave. En dat is bijzonder.

Het huis is een tijdelijk thuis voor familie van ernstig zieke kinderen die in het nabijgelegen ziekenhuis zijn opgenomen. Het heeft functionele ruimten als slaapkamers, woonkamers, een keuken en wasruimte maar is geen hotel. Minstens zo belangrijk bij deze opdracht is het kwetsbare deel van het programma: ruimte voor privacy en informele contacten, veiligheid, warmte, intimiteit en geborgenheid. De jury waardeert de wijze waarop dit programma is vertaald. Uit alle details blijkt dat opdrachtgever en architect elkaar hebben begrepen en aangevuld.

Het huis met vierentwintig kamers, is ondanks de

schaal en de verschillende functies, een echt woonhuis met een geborgen en vriendelijke atmosfeer. De indeling van het vier verdiepingen tellende gebouw is helder met aan de noordzijde de privékamers, aan de zuidzijde een rijkdom aan collectieve ruimten. Iedere plek heeft een eigen formaat en eigen sfeer waardoor een bijna landschappelijk interieur ontstaat. Kleine details als een raam dat uitzicht biedt op het ziekenhuis en de Martinatoren, hebben een plek gekregen maar ook details met een knipoog: een raam met zicht op de sponsors die geholpen hebben de financiering van het gebouw rond te krijgen. Want Ronald Mc Donald is geheel afhankelijk van geld dat bij elkaar gesprokkeld moet worden.

Het exterieur is mooi gedetailleerd en sober, onopvallend opgenomen in het straatbeeld. Een minpuntje volgens de jury is de stedenbouwkundige inpassing. Binnen de lage omliggende bebouwing zorgt dit gebouw voor een enorme schaa sprong. Maar het huis is wat het moet zijn: bescheiden, met aandacht ontworpen, zorgvuldig gedetailleerd, warm, open en gesloten, of, zoals een van de gasten het uitdrukt: 'Het voelt als een warme deken'.

JURY REGIO NOORD

Fred Schoorl (juryvoorzitter) – directeur Strategie Ymere, Amsterdam

Harry Abels – IAA Architecten, Enschede

Moriko Kira – Moriko Kira Architects, Amsterdam

Peter Groot – Hoogte Twee architecten, Arnhem

Rob Docter – directeur Berlage Instituut, Rotterdam

Jurysecretaris, auteur juryrapport

Coosje Berkelbach – Architectuurhistoricus, Amsterdam